

Момчило Суботић
Институт за политичке студије, Београд

**Др Никола Жутић, “Ђуро Виловић
од жупника до четника” Институт за савремену
историју, 2012, Београд, 285 страна**

Научна као и шира читалачка јавност има прилику да се упозна са још једном значајном књигом др Николе Жутића, једног од најзначајнијих истраживача идеологија либерализма и клерикализма и том склопу идеја и политике Ватикана и Римокатоличке цркве на српском историјском и етнојезичком простору. Бројне су монографије и студије настале као резултат ауторовог занимања за ову проблематику. Да поменемо само неке: *Римокатоличка црква и хрватство: од илирске идеје до великохрватске реализације 1453-1941*; *Ватикан и Југославија 1853-1935*; *Срби римокатолици такозвани Хрвати: „Срби сви и свуда“ и „хрватске земље“ без Хрвата*; *Нико Бартуловић римокатолик четник у четири књиге итд.*

Књига *Ђуро Виловић од жупника до четника* представља не само својеврстан преглед идејне и идеолошке, списатељске и политичке активности овог значајног књижевника, него и један шири историјски преглед Равногорског покрета, посебно у западним српским земљама .

Књига има 285 страна са напоменама и пет поглавља и на крају резиме, регистар личних имена и белешку о аутору.

Овом књигом аутор, како истиче у уводним напоменама, наставља циклус истраживања идеолошко-политичког деловања „југонационалних“ српско-католичких (хрватских) далматинских књижевника, који су иначе у савременој хрватској књижевној историји пристрасно представљени као „заблудјели синови хрватске књижевности“. Овако су књижевни историчари Иван Бошко-

вић и Бранимир Донат прозвали далматинске књижевнике (Нику Бартуловића, Силвија Алфиревића, Сибу Миличића, Мирка Королију и друге) због подржавања интегралног и централистичког југословенства, „великосрпског хегемонизма“, далматинског аутономаштва па потом и равногорског четништва (током Другог светског рата). О Ђури Виловићу је писано да је на хрватској књижевној сцени тешко наћи писца с таквом животном причом, који је од ватреног праваша и римокатоличког свештеника, до „апостата и ренегата“, потом прихватио југословенску орјунашку идеологију, приступио четничком покрету, да би за време Другог светског рата постао један од најближих сарадника равногорског покрета Драже Михаиловића.

У поглављу под насловом **Ђуро Виловић римокатлички сјеменишарац и свећеник 1904-1919**, аутор прати списатељску, идеолошку и животну причу свог јунака. Ђуро Виловић је рођен у Брежима код Макарске 11. децембра 1889, а умро у Бјеловару 22. децембра 1958. године. Након завршене гимназији студирао је и завршио римокатоличку теологију у Задру, а затим Филозофију у Бечу. Своје књижевне радове објављивао је у омладинским и другим хрватским часописима и новинама, као што су *Побратим*, *Кријес*, *Младост*, *Луча*. Жутић детаљно приказује Виловићеве књижевне радове у овом периоду. То је период у којем се Виловић показује као доследан апологета националног култа Михе Павлиновића, творца далматинског хрватства, који је, како истиче Никша Стипчић, „прогласио католицизам особином хрватске нације“. Виловићева апотеоза Павлиновића приказана је у *Кријесу* панегиричким епитафом „Гроб Миховила Павлиновића“, у којем са дивљењем слика морални лик овог великохрвата. Сличне хвалоспеве о Павлиновићу поновио је Виловић у *Младости* и клерикалној *Лучи*. Све у свему, то је период Виловићевог некритичког романтичарског хрватства, у којем му је узор био „див и јунак, Павлиновић јак Миховил“, који је Србе, који се на подручју Далмације и Хрватске јављају пре Хрвата, сматрао дошљацима који су „браћа гости, ну увијек у нашој кући, а наша кућа је хрватска...“ О Павлиновићевом митолошком хрватству и антисрпству најбоље је писао Сава Бјелановић, вођа далматинских Срба, у свом спису *Дон Михо на Бранику*, којем га подсећа на његово српско порекло.

Аутор даље анализира клерикалну мисао неких хрватских и словеначких римокатоличких духовника и њихов верско-нацио-

нални савез (Антун Махнич: „Као Словенац сам се родио, а као Хрват ћу умријети“), а затим нас упознаје са животом Виловића као римокатоличког свештеника (жупника). Виловић је, наиме, после заређења радио као капелан у Локви-Рогозници, одакле је уз допуштење бискупа 1915. отишао на студије у Беч, где је такође наставио да пише и објављује, углавном новеле, а затим је неколико година, врло кратко, провео као жупник у Међумурју, што му је послужило да напише веома добре и читане књиге *Хрватски сјевер и југ* и роман *Мајстор душа*, у којем на књижевно-уметнички начин приказује превалентан утицај католичког клера на село, за спас душе хрватског пучанства. Виловић је у њему обрадио трагедију католичког свештеника у коме се боре елементи младости и поштења, црквених догми и строгих статута. Роман је преведен и на чешки језик. У роману *Три сата* Виловић нуди карактерологију жене („жена је рођени сиромах“ - са снажним женским материјализмом, али поставља и питање : чије је Међумурје? У књизи есеја под насловом *Пицукаре*, Виловић приказује далматински амбијент, кршан и постан предео из којег су мушкарци отишли у морнаре, а код куће их безизгледно чекају жене, паћенице и мученице, од тешког рада поружнеле и рано остареле. То су дјевичански нетакнуте- пицукаре, неудате или тек удате за морепловца који се у село више није враћао, а пицукаре постајале ревносне и жестоке католикиње и главна снага сеоског жупника у његовим католичким и великохрватским проповедима. Кроз *Пицукаре* Виловић приказује микро структуру хрватског националног покрета и његову анти-српску и антијугословенску делатност у Краљевини Југославији. Овде Виловић истиче да је у далматинском римокатоличком селу једина књига која се помиње била Качићев *Разговор угодни народа словинскога*, у којој се говори о Светом Сави и Косову, што је сада у умореној клими свехрватства потискивано. *Пицукаре* су објављене тек недавно, 2010, када су рукописи након смрти удовице Наталије (1997) доспеле до Гордане Виловић. Виловић написао је и веома интересантну оперу *Дорица плеше*.

Виловић је рано напустио РКЦ и постао апостат. Неки сматрају да га је страст према женама и еротски разлози одвојила од свештеничког звања. Покушао је да пређе у православље, како би се оженио православном Српкињом, али му СПЦ није одобрила, па је још једном променио веру и постао протестант. Крајем 1919. почео

је похађати протестанску школу у Старој Пазови како би постао лутеран и тиме могао остварити „љубав према жени“.

У поглављу у којем обрађује **Виловићево стваралаштво у Краљевини СХС/Југославији од 1919. до 1932.** Жутић даје детаљан приказ Виловићеве новинарске делатности, у којем нас обавештава и о његовој сарадњи и са „штросмајеровским“ великохрватским *Обзором*, у којем нису сарађивали либерали интегрално-југословенског смера као што су били Иво Андрић, Владимир Ћоровић, Нико Бартуловић, Виктор Новак и други, са којима ће Виловић сарађивати тек од 1935. године у *Јавности*, *Видицима* и *Новостима*. Виловић се огледао и као етнограф, критичар и полемичар. Поред менталитета и народних особина Међимураца и Далматинаца, описао је и менталитет Црногораца. У либералним загребачким *Новостима* објављивао је критике и полемике од 1936. до 1939. године. Интересантно је поменути да је Крлежа имао лоше мишљење о Виловићу, ваљда из зависти што је био популарнији књижевник од њега у Краљевини Југославији. Виловић је сарађивао и са Бартуловићевој *Јавности* од 1935. до 1937. године. Писао је о значајним хрватским писцима као што су Анте Ковачић и Антун Густав Матош, који је неко време живео у Београду. За Матоша каже да је „као ниједан други Хрват прије ни послјије њега, упознао хрватску публику са српским писцима; да је писао са заносом о Београду и о Србији и да је у Београду имао далеко више пријатеља и мецена него у Загребу; те да је **СВОЈ, хрватски језик далеко више научио у Београду него у Загребу**“. Виловић је, како истиче аутор, објављивао и у *Видицима* крајем тридесетих година. Жутић нам приказује интересантан текст Виловићев о сукобу загребачког Каптола и Ритера Витезовића 1709. и 1710, и његов став да је Витезовића и материјално и душевно уништила „загребачка пургарија и клерикалија“. Познато је да је Ритер написао књигу *Serbia illustrata*“, о поново „оживелој Србији“ после Великог бечког рата (1683-1699). То је логично. Испоставиће се да је Витезовић писао заправо књигу под насловом „*Illyria rediviva*“, а не „*Croatia rediviva*“, на шта је указивао и Дејан Медаковић. Хрватски клерикални радатори, међутим, учинили су своје.

Либералну и антиклерикалну књижевност Ђуре Виловића чине романи, приповетке и новеле. Поред набројаних радова Жутић наводи и роман *Међимурје*, у којем Виловић износи своју филозофију живота, те пише: „**Природи је стало само до тога да се**

одржи врста. Мужјак пјева, а женка влада и управља све к циљу да се одржи подмладак. Он мисли свашта, а она зна само једно. Мајке су земаљски богови, господари и тирани“. Роман *Звоно је оплакало дјевицу*, у којем Виловић критикује идеју Ватикана који је Римску цркву предодредио за предводника код промовисања хрватске националне свести. „Сад је мајка божја краљица Хрвата. Сјетио се поп да оснује на небу хрватски краљевски двор и одмах да убире порез на небеске висине. Људи, зар не видите попову игру? Та је небеска краљица старија од Хрвата, па тек је сада окрунише. А гдје су прије били. Како се тог прије нису сјетили?... Збирка приповедака *Загаљени животи* посвећена је такође жени, као што је жена главни јунак готово свих Виловићевих списа. Критичар др Јосип Богнер, између осталог каже да је овде више реч о студији женке него жене, „више студиј љубовце него жене мајке... Страст је и еротско махнитање и тјелесна и душевна садржајност ових жена...Мушкарац је у њихову животу само играчка која се одбацује када игра њоме досади“. Роман *Мајстор душа*, био је према анкети београдске Правде из 1932. године најпопуларнији. Овај роман добио је многе позитивне критике у земљи, али и од иностране стручне јавности.

Поглавље **Виловић у Другом светском рату** обрађено је у трећем поглављу Жутићеве књиге. Аутор овде описује усташку и „хаесесовску“ окупацију Сплита, а потом долазак Италијана и Виловићев бег од усташа у италијански Сплит, а затим одлазак у „Слободне српске планине“. Долазак усташа сплитски Хрвати масовно су дочекали и поздравили, баш као што ће масовно дочекати и италијанску власт. Очекивали су и радовали се Немцима, али је Сплит према демаркационој линији наци-фашистичких савезника од 23. априла 1941. припао Италији. Римским уговорима 18. маја 1941. Далмација и већина острва припојени су Италији, док статус Сплита у то време није био фефинитивно утврђен.

У јесен 1942. Виловић је као „човјек и Југословен“ ступио у четничку организацију у Сплиту. У Сплиту се знало да је као уредник *Народног листа* писао против хитлеровске политике.

У Сплиту се Виловић упознао са сплитским равнорцима: протом Сергијем Урукалом, књижевником Силвијем Алфиревићем и прикључио се Одбору за помоћ избеглицама у коме су још били књижевник Нико Бартуловић, Радмило Грђић, соколски старешина, Добросав Јевђевић, бивши народни пшосланик из Праче,

Милан Узелац, трговац из Лике и други. Са протом Урукалом Виловић је сарађивао око писања рукописа о „крвавој цркви-усташкој цркви“.

Кроз лик и путоштво је Ђуре Виловића Жутић приказује историјат Равногорског покрета у западним крајевима. Илија Трифуновић Бирчанин, који је био председник Народне одбране и војвода из Балканских ратова и резервни пуковник војске Краљевине Југославије, постао је командант босанско-херцеговачких и личко-далматинских четника. Бирчанин је у јесен 1941. са Ником Бартуловићем, др Јакшом Рачићем, Јерком Матулићем и другим Хрватима-Југословенима основао Српски национални комитет, а у новембру 1942. Југословенски револуционарни покрет. Поред Српског националног комитета Бирчанин је у Сплиту организовао и војни штаб- Команду западнобосанских, личкодалматинских и херцеговачких војно-четничких одреда. Поред многих Срба православне вере било је и католика-Хрвата- Југословена. Најистакнутији су били мајор Марин Студе, капетани Крешимир Борас, Бранко Шушлић, Војмир Алфировић (син Силвија Алфировића), Драго Лаурић, и поручник Мате Амаг. Војвода Бирчанин је имао сталну везу са Дражом Михаиловићем. У депешама које је слао Дражи Бирчанин је у више наврата истицао да против Италијана не треба отпочињати борбу јер би то омогућило усташама да понове покољ и дефинитивно истребљење Срба.

Мајор Марин Студе који је послан лично од Драже Михаиловића имао је задатак да организује југословенску војску у хрватским крајевима, и он се као и други поменути, по казивању Бирчанина, више осећао Србином него Хрватом. Студе је био командир чете која је са још 40 припадника, од којих су велика већина били „рођени Хрвати“, 7. децембра 1942. отишла из Сплита на далматинско Косово и прикључила се Динарској дивизији војводе Момчила Ђујића.

То је време у којем Виловић уређује лист *Крик из јама*, потресне приче о страдању Срба на подручју монструозне НДХ. Жутић детаљно обрађује прилике у којима је основан Југословенски револуционарни покрет јануара 1943. Покрет су основали Нико Бартуловић, др Борош и др Звонко Шимунић, а др Радмило Грђић предложен је за политички одговорно лице ЈРП-а.

У писму које је Грђић упутио Дражи, наводе се монструозна страдања српског народа од стране хрватских усташа, па између

осталог стоји да „Нема двојбе да је расположење за заједнички живот у једној држави ослабило код српског дијела народа“.

Жутић нам показује како се Нико Бартуловић није слагао са националном стратегијом Илије Бирчанина, која по њему није ишла довољно у југословенском смеру. Бартуловић је, како примећује Жутић, са југословенске стране ишао ка постепеном приближавању партизанима, а Виловић са српске позиције чувања изворне четничке борбе за српство, па потом и за унитарно монархистичко југословенство. Са Алфиревићем Виловић је упозоравао на опасност од усташке инфилтрације у партизанске редове, што се, уосталом, масовно и плански изводило. (138)

Почетком фебруара 1943. умро је војвода Бичанин, и одмах је почео раскол, јер је кренула хајка према људима које Бирчанин предложио за своје заменике: проту Урукала и Силвија Алфиревића за политичке послове и Радована Иванишевића и Младена Костића за војне послове. Осим тог неким Хрватима-Југословенима, попут Ника Бартуловића, сметао је прелаз неких римокатолика у православље (С. Алфиревић и други), и он је то доживео као напад на хрватство и издају хрватства. Најзад су политичко и војно руководство у четничком штабу у Сплиту преузели Виловићеви другови –равногорци српске националне оријентације– др Јакша Рачић, прота Сергије Урукало и Силвије Алфиревић.

Виловић у *Крику из јама* писао не само о усташким злочинима над Србима, него и о партизанском антисрпском покрету, а за ментални склоп „усташког народа“ криво је „погани дух Св. Столице. Говорио је још да су „Стари савезници“ комунисти и усташе створили „нове“ партизане уз помоћ пароле о ослобођењу Хрватске. „Католички попови и фратри тепају партизанима: Хрватска шума, хрватски комунисти. Виловић је одговорио и бискупу Бонефачићу који је у пастирском писму глорификовао НДХ и помињао Србе као мазохисте који „воле“ да дају добровољне жртве, те од усташа тражи да „презму“ Ђуру Виловића. Виловић је навео. „...**С нама тјесно игра језиву игру преко 600.000 српских костура по јамама безданкама.** То нека нико не заборави...“

У Крику из јама од 20. марта 1943. Виловић (са Алфиревићем) истиче четничку „Резолуцију муслимана“, донесену у Калиновику 17. марта 1943, којом се Муслиманска војна организација ставља под четничку врховну команду. Резолуцију су потписали чланови

извршног одбора др Исмет Поповац, Фехим Мусакадић и Мустафа Мујо Пашић.

Жутић даље пише војно-политичкој мисији Младена Жујовића, београдског адвоката и резервног поручника (псеудоним пуковник Аћимовић), који је као члан ЦНК и један од најближих Михаиловићевих сарадника преузео команду над четничким штабом у Далмацији. Жујовић је настојао уместо српске наметнути југословенску националну линију, па су у јуну 1943. ухапшени Марин Студе, једно време начелник штаба Динарске дивизије, али и Жујовић, док Бирчанинови најближи сарадници-представници српске линије-Урукало и Алфиревић нису били ухапшени.

После италијанске капитулације у септембру 1943, прота Сергије Урукало и Силвије Алфиревић доживели су трагичну судбину ликвидације од комунистичких снага које су привремено запоселе Сплит. Ухапшени су и ликвидирани и др Јакша Рачић са Хвара, као и Матулић са неколицином четничких руководилаца. Комунисти су извршили велики покољ у Великом Лошињу (80 лица) и Брибиру (173 лица) где су побијени углавном официри и подофицири, али је било и много жена и деце.

У четвртном поглављу Жутић пише о **доласку и раду Ђуре Виловића у Штабу Драгољуба Михаиловића 1943-1945.** Виловић је преко Црне Горе доспео у штаб Драже Михаиловића. То је било марта 1943, и како је комунистичким иследницима рекао „не са циљем да дође Дражи Михаиловићу, него да се склони од Италијана и усташа“. Ту је радио у пропагандном одсеку четничке врховне команде, где су пре њега радили Драгиша Васић и Стеван Мољевић. Од 1944. Виловић је био на челу Пропагандног одсека. Четничку пропаганду преносили су многи листови: „Равна Гора, „Глас Тополе“, „Исток“, „Полет“, „Видовдан“, „Уједињено Српство“, затим радио станице „Равна Гора“ и „Карађорђе“ и слично. Цивилни штаб код Михаиловића сачињавали су др Мољевић, Драгиша Васић и Младен Жујовић.

Виловић и Мољевић одвојили су се од Драже 23 априла 1943, због одлуке Михаиловића да се врати у Србију. С њима је био и Мустафа Мулалић и живели су у једној сељачкој кућици у босанским планинама .

Виловић је са још неколико римокатолика Хрвата, муслимана и Словенаца учествовао на Равногорском конгресу у селу Ба под Суворобором (од 25. до 28. јануара 1944), као „представник Хрвата“.

Конгресу је присуствовало 274 делегата, од којих су поједини путовали и више од 25 дана. Далматински представници нису стигли због снежног невремена у Херцеговини. На Конгресу су учествовали и социјалдемократа Живко Топаловић, „есдесовац“ Адам Прибићевић, а Конгрес је отворио члан ИО ЦНК књижевник Драгиша Васић. Конгресом је председавао Живко Топаловић, а двојица од четворице потпредседника били су Словенац Антон Крејчи и Србин исламске вере Мустафа Мулалић. Са Конгреса су упућени телеграми краљу Петру Другом, председнику САД Рузвелту, маршалу Стаљину, председнику Черчилу, генералу Де Голу, као и грчкој, пољској и чехословачкој влади. (199)

Виловићев равногорски пријатељ, аутор студије „Хомогена Србија“ др Стеван Мољевић, у излагању на Конгресу одустао је од концепта уједињених српских земаља, и под британским притиском као и други идеолози равногорског покрета почео да размишља о Југославији тријалистичкој монархистичкој федерацији. Федерацију су наметали и комунистички лидери, због очувања Хрватске, што се уклапало у британску политику стварања Југославије као федеративне државе-државе равнотеже, ради уклањања Совјетског утицаја.

Сада је за прохрватску пропаганду ЈВуО вршио Владимир Предавец, позивајући Хрвате да се одазову позиву Даргољуба Михаиловића.

Виловић је крајем јуна 1944. постао члан ЦНК, и изабран је за председника Пропагандног одбора ЦНК, као „ванпартијски равногорац“. Жутић наводи интересантан податак по којем је Адам Прибићевић предлагао да Србија са Хрватском нормализује односе, тј. да се не жртвује за 100.000 далматинских Срба, док је Виловић био присталица присаједињења северне Далмације Србији, са Задром као „главном луком северне Далмације“.

У међувремену су, како детаљно описује Жутић, одржавани конгреси по унутрашњости Србије на којима је учествовао и Виловић. У својим пропагандним чланцима за *Уједињено Српство*, *Равну Гору* и друге листове, Виловић је позивао у борбу против усташа. Један његов чланак насловљен је са : „Срби су криви што су живи“. Није штедео ни партизане, па су га комунистичке власти оптуживале за изјаву: „Усташко продужење-комунисти са Хрватом Титом на челу“. Ово је на суду објашњавао речима: „Испало из пера нешто што сам у себи носио“. Пишући чланак „По-

следња строфа ускочког циклуса“ Виловић, објашњавајући мисију српских ускока који „траже да Србија њих потражи и истражи као своју међу на западу“, између осталог каже: „Маршал Тито једнако као и поглавник хоће да Дрина буде западна граница Србије, а Ускоци су томе јака сметња и зато их кољу и поглавник и маршал...“ (219) **Виловић је у рату изгубио сина јединца.**

Своју списатељску и људску честитост Виловић је показао пишући књигу *Крвава црква-хрватски попови и братри у распаду Југославије и у покољима Срба*, у којој, како истиче Жутић, недостаје четрдесетак страница изворног материјала, чији се фрагменти, како се претпоставља, налазе у Збирци Виктора Новака која није доступна за јавност („збирка на сређивању“)

Виловић је у уводном делу ове брошуре истакао да сазнање о деловању хрватских попова и братара наметнуло свима: „Још у првим данима распада многоструко издане Југославије и већ из прве вијести о широком, свирепом клању Срба по теренима у Јудиној Хрватској, чуло се од неука и од школована, од мушке и женске, повик изненађења: **Ово су учинили попови и братри!**“ (223) Посебну одговорност за усташке хрватске злочине Виловић приписује језуитима који нису могли да замисле живот католика с православним у једној државној заједници. Језуити су свугде у свету предводници црне интернационале, а само у Хрватској-хрватски патриоте? За католичку цркву говорио је да је она `ужасна установа и непријатељ људског рода` (266)

У последњем, петом поглављу Жутић се бави **суђењем и заговорничким данима Ђуре Виловића 1945-1952.** Са Михаиловићем су оптужена 23 његова сарадника. Др Стеван Мољевић је другооптужени, Младен Жујовић (3), др Живко Топаловић (4), **Ђуро Виловић (5)**, Радослав Раде Радић (6), Славољуб Вранешевић (7), Милош Глишић (8), Слободан Јовановић (9), др Божидар Пурић (10), др Момчило Нинчић (11), Петар Живковић (12), Радоје Кнежевић (13), др Милан Гавриловић (14), Живан Кнежевић (15), Конастбантин Фотић (16), Драгомир Драги Јовановић (17), Таназије Таса Динић (18), Велобор Јонић (19), Ђура Докић (20), Коста Мушицки (21), Бошко Павловић (22), др Лазар Лаза Марковић (23) и др Коста Кумануди (24).

Виловић је, најкраће речено, оптужен за своју припадност четничкој организацији и пропагандну активност против партизанског покрета, за које је тврдио да су продужење усташа. Посебно

су комунистичкој власти сметали његови текстови о усташком бесомучном погрому српског народа. Виловић се на суду бранио како је знао и умео. Председник суда био је пуковник Михаило Ђорђевић, за којег се тврди да је последњих година живота полудео, а тужилац је био пуковник Милош Минић, који се пред крај живота још једном обрукао ударајући на српске националне и државне интересе, стајући на страну словеначких, хрватских и муслиманских сецесиониста у југословенском грађанском рату 1990-1995.

Као што је познато Драгољуб Михаиловић је осуђен на смрт стрељањем, трајан губитак политичких и појединих грађанских права и конфискацију целокупне имовине. Командант далматинских четника (после смрти Бирчанина), Младен Жујовић осуђен је у одсуству такође на казну смрти стрељањем, а идеолог четничког покрета Стеван Мољевић на казну лишења слободе са принудним радом у трајању од 20 година, губитак политичких и појединих грађанских права сем родитељских у трајању од 10 година и на конфискацију целокупне имовине.

Његов блиски идеолошки сарадник, **књижевник Ђуро Виловић**, осуђен је на казну лишења слободе са принудним радом у трајању од седам (7) година, губитак политичких и појединих грађанских права у трајању од три (3) године и на конфискацију целокупне имовине.

Казну затвора издржаво је у сремскомитровачком затвору. О томе је занимљиво сведочанство оставио др Драгољуб Јовановић, вођа Земљораничке странке, такође Титов затвореник, у својој књизи *Медаљони књ. IV*.

За Ђуру Виловића је, између осталог, рекао да је овај био убеђен да се у њему оваплотила душа проте Матеје Ненадовића, а Срби га никад нису признали за свога. Као католички свештеник у далматинском селу, изгубио је веру, заљубио се у сељанку и отишао бискупу да му све поштено призна. Тада је од бискупа добио одговор да „није нужно да свештеник буде врућ у вери“ и да је од верских фанатика „црква имала више штете него користи“. Али Виловића то није задржало у оквиру РКЦ, њега је занимала жена, оженио је Српкињу и дошао у Београд да пређе у православну веру. Успео је тек да постане протестант. Ако је у Далмацији изгубио веру, у Београду је стекао нови култ: српску славу, коју ће, као „највећу ствар на свету“, опевати у једном саставу, који је сматрао за најбоље што је написао. Виловић је рано постао слободни зидар.

Највећа Виловићева фиксна идеја, како истиче Жутић, била је његова теорија да `нема Хрвата`: постоје само Срби и Словенци. Они који се називају Хрватима једно су или друго: једно кад су кајкавци, друго кад су штокавци. Сматрао је да су Срби и Словенци једине историјске нације на простору Југославије, јер једине испуњавају традиционалне критеријуме који чине нацију, као што су језик, расне одлике, обичаји, етнолошка знамења и слично. Жутић овде интервенише, па каже да Виловић није умео да одговори шта су чакавци, у које је и сам спадао.

Још да додамо да је Ђуро Виловић у Брелима поседовао лепу вилу у којој се овај хедониста и страствени женољубац често и радо одмарао у годинама пред рат, а коју је његов рођени брат хтео да присвоји, тражећи од суда да Ђуру Виловића осуди на смрт као народног непријатеља.